

УДК 94:634(477)(092)

*Юлія Лазоренко
(Київ)*

СИМИРЕНКИ – ВИДАТНІ УКРАЇНСЬКІ ВЧЕНІ ПОМОЛОГИ-САДОЗНАВЦІ, ПРОМИСЛОВЦІ, МЕЦЕНАТИ

Стаття присвячена світлій пам'яті українських учених помологів-садознавців, промисловців, визначних меценатів – будівничих України – родині незабутніх Симиренків, їх трагічній долі, відродженню імен та наукової спадщини.

Ключові слова: Симиренки, українські вчені, наукова спадщина, садівництво, плодівництво, меценатство.

*«Знімаймо пелену забуття з трудящої родини»
Михайло Боровський*

Учений-дослідник Михайло Боровський, автор «Вступного слова» до одного з монографічних видань української діаспори у Вінніпегу (Канада) [12, с.15], зокрема зауважив, що окремі установи і діячі української діаспори виступили з низкою статей в різних періодичних виданнях і збірниках наукових праць в Європі і Америці на захист тих, про кого замовчують на Батьківщині, в першу чергу про родину Симиренків, яких за часів антиукраїнського царського і більшовицького терору спіткала гірка й трагічна доля переслідувань, ув'язнень і страт. Про події тих страшних часів терору і репресій у пресі в українській діаспорі неодноразово з'являлися статті на захист родини Симиренків.

Насправді, професор Володимир Левкович Симиренко – «найвидатніший представник роду Симиренків, славний український помолог» [11, с. 38] пережив жорстокі переслідування, неодноразові арешти і ув'язнення в 1933-ому і 1937-ому роках [12, с. 36, 37]. Після кількарічних поневірянь по камерах смертників, концтаборах та виправних трудових колоніях, видатного вченого розстріляли 18 вересня 1938 року в катівнях НКВС [16, с. 29]. Кривавий сталінсько-беріївський режим знищив геніального українського вченого на 47-ому році життя.

Його батько Левко Платонович Симиренко за наказом царя Олександра II також поневірявся по в'язницях, а з 1879 р. упродовж семи років перебував на каторзі у сибірському засланні. Диплом кандидата природничих наук 24-річний Л.П. Симиренко одержав уже у Мценській в'язниці. З Мценська його шлях на каторгу простелився через Москву, Нижній Новгород, Перм, Єкатеринбург, Тюмень і Томськ, а звідти пішки в кайданах до Красноярську, куди він з партією в'язнів прибув 10 вересня 1880 року [3, с. 21]. Загинув учений від ворожої кулі чекіста вдома за робочим столом 7 січня 1920 р., тобто на саме Різдво [3, с. 24; 19, с. 23].

Перед самою смертю вчений закінчив наукову працю – «мрію свого життя», яка підсумувала тридцятирічний досвід його невтомних досліджень і стала окрасою української садівничої науки, вагомим внеском у світову помологію – вітчизняну «Помологію» [14], у дозволі на видання якої тоді було відмовлено і лише у 1961–1963 рр. вона побачила світ (у 3-х т., загальним обсягом – 1772 с.) завдяки зусиллям НДІ садівництва (нині НДІ помології ім. Л.П. Симиренка) [3, с. 24].

Л.П. Симиренко активно співробітничав у журналах «Плодівництво», «Вісник садівництва», «Прогресивне садівництво і городництво» та ін. Паралельно Левко Платонович працював над науковою працею «Російсько-українська помологія», де були узагальнені 30-річні дані з сортовивчення плодових і ягідних культур. На превеликий жаль, роботу автору закінчити не вдалося: життя вченого зі світовим ім'ям було трагічно обірвано [21, с. 8; 22, с. 12].

У той час з вітчизняних бібліотек вилучали наукові праці видатних учених, зокрема – фундаторів промислового садівництва Левка і Володимира Симиренків. Енкавеесівці розстрілювали яблуневий сад Симиренків, знищували саджанці – паростки майбутнього

України [9, с. 10]. На родину Симиренків було накладено заборону: про них тривалий час не згадувалось у радянських довідниках, енциклопедіях, підручниках, а славетний симиренківський Ренет було перейменовано в сорт Зеленка Вуда, хоч назва ця також не прижилась ні в наукових колах, ні в садівників-практиків [6, с. 9].

Щойно, 6 лютого 2012 р. всесвітньо відомому українському вченому-помологу і садознавцю Левку Платоновичу Симиренку (1855-1920 рр.) – організатору першого в країні помологічного розсадника і маточного саду – єдиної в Росії і однієї з найбільших у Європі помологічної колекції плодкових і ягідних рослин, виповнилося 157 років від дня народження [2, с. 1125-1128]. При житті й понині його заслужено називають «Король яблуневого царства», «Фундатор українського садівництва», «Прометей вітчизняного плодівництва» тощо. На базі знаменитого помологічного розсадника (1887-1919), започаткованого ще його батьком Платоном Федоровичем Симиренком у 1856 р., Рішенням Колегії Наркомзему УРСР від 25 листопада 1920 р. було створено першу в Україні дослідну установу по садівництву – Мліївську садово-городню дослідну станцію, згодом перейменовану на Центральний державний плодівний розсадник України, якому в 1958 р. присвоєно ім'я його організатора Л.П. Симиренка; потім (1992 р.) – на Мліївський інститут садівництва ім. Л.П. Симиренка УААН, а нині (з 2007 р.) – це Інститут помології ім. Л.П. Симиренка НААН України [7, с. 1].

Ще в 1920 році при Мліївській садово-городній дослідній станції була створена наукова бібліотека на базі благодійного фонду особистої бібліотеки Л.П. Симиренка (21000 примірників, нині – 13920 од. зб.; площа бібліотеки – 40 кв. м, нині – 60 кв. м.; 160 читачів, нині – 330 осіб), яка функціонувала з перших днів її заснування [7, с. 1; 24, с. 163, 166]. Враховуючи те, що, на превеликий жаль, у роки революції й громадянської війни її фонд зазнав пограбування [3, с. 24] – це була на той час унікальна книгозбірня найкращих і найцінніших наукових видань вітчизняних і зарубіжних авторів, яку Л.П. Симиренко з неабияким ентузіазмом і задоволенням створював, продовжуючи справу свого батька – співучасника виведення (плекання) знаменитого гатунку яблук «Ренет Симиренка», піонера вітчизняної цукрової промисловості, ентузіаста впровадження агротехніки у плодоовочівництво – Платона Федоровича Симиренка (1820 – 1863 рр.), того самого українського мецената, який у 1860 р. видав на свої кошти, виявляється, два варіанти «Кобзаря»: один для цензури, легальний, а другий – не цензурований, лише для вузького кола друзів і рідних [12, с. 21], оскільки «для всіх Симиренків Т.Г. Шевченко, наш національний символ і оберіг, був взірцем величезної любові до неньки-України» [4, с. 7]. На початку 1840-х років Платон Федорович Симиренко, прилучившись до фірми Яхненків-Симиренків, засновниками якої вони були у 1815-1820 рр., виводить фірму на новий етап її розвитку, повернувшись із-за кордону на батьківщину інженером-технологом. Газета «Киевские губернские ведомости» (ч. 29, 16.07.1849 р.) писала: «Мліївсько-городищенський пісково-рафінадний комбінат Яхненків-Симиренків не тільки стоїть на першому місці серед цукробурякових і рафінадних заводів Росії, але має мало суперників навіть за кордоном». Крім того, завод здійснював не тільки ремонтно-технічне обслуговування підприємств фірми, а й випускав парові та інші заводські устаткування, фабричні й сільськогосподарські машини своєї власної чи вдосконаленої конструкції. Згодом фірма розпочала також побудову металевих пароплавів і започаткувала модерне пароплавання на Дніпрі. Свій перший пароплав власники фірми назвали «Українець». На тлі довколишньої кріпаччини і загальної відсталості в імперії Мліївські заклади Яхненків-Симиренків були не тільки промислово-технічним чудом, а й винятковим побутово-суспільним явищем та неабияким культурним центром [3, с. 13].

Унікальний фонд створеної батьком і сином Мліївської наукової бібліотеки (до слова, фонд цінних і рідкісних видань у структурі загального фонду станом на 01. 01. 2011 р. становив 4162 од. зб.) [24, с. 166] постійно приваблював до себе наукову інтелігенцію України. Так, у стінах Мліївської бібліотеки працювали видатні вчені в галузі помології та садівництва (зокрема, селекції): Артеменко М.М. (1926–1991 рр.) – доктор економічних наук, професор, лауреат Державної премії УРСР, лауреат премії ім. Л.П. Симиренка, Заслужений агроном України, економіст-організатор у галузі садівництва; Брушневський М.Д. (1938–2004 рр.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений у галузі садівництва; Глухенький Д.І.

(1897–1969 pp.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений в галузі ґрунтознавства, агротехніки плодівництва; Горьовий М.М. (1951–1996 pp.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений селекціонер; Гросгейм М.А. (1887–1930 pp.) – відомий учений у галузі фітопатології та ентомології; Ласкавий В.П. (1930–2008 pp.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений селекціонер; Матвієвський О.С. (1928 р. н.) – доктор біологічних наук, професор, відомий учений у галузі захисту рослин; Миколайчук І.О. (1907 – 2004 pp.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений селекціонер; Ніконенко М.М. (1907–1973 pp.) – кандидат біологічних наук, лауреат Державної премії СРСР, відомий учений селекціонер; Панасюк М.Г. (1912–1971 pp.) – кандидат біологічних наук, відомий учений у галузі переробки та плодово-ягідного виробництва; Ро Л.М. (1883–1957 pp.) – доктор сільськогосподарських наук, професор, відомий учений селекціонер; Симиренко Л.П. (1855–1920 pp.) – всесвітньо відомий український учений помолог, садознавець, на той час член-кореспондент Бельгійського товариства садівників, почесний член Французького помологічного товариства; його син Симиренко В.Л. (1891–1938 pp.) – професор, відомий організатор українського садівництва і розсадництва, селекціонер, генетик, помолог і педагог; Федосенко Т.С. (1899 –1973 pp.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений у галузі агротехніки плодівництва і розсадництва; Цехмістренко П.Ю (1907–1978 pp.) – доктор сільськогосподарських наук, лауреат Державної премії СРСР, Заслужений агроном СРСР, відомий учений селекціонер; Шепельський А.І. (1913–2006 pp.) – кандидат сільськогосподарських наук, відомий учений у галузі організації садівництва та ін. [7, с. 1-2].

Багато відомих учених регулярно відвідують і сьогодні Мліївську наукову бібліотеку, фундатором якої був Л.П. Симиренко, і яка на якісному науково-методичному рівні забезпечує інформаційно-бібліографічний супровід наукових досліджень своїх шанованих користувачів (станом на 01. 01 2011 р. кількість обслужених користувачів за останній рік становила 504 особи; кількість відвідувань – 5609 разів; кількість виданих документів – 17625 од. зб.) [24, с. 163].

Проте вся діяльність Л.П. Симиренка була спрямована на те, щоб високоякісні, корисні фрукти стали постійними у вжитку населення. Понад 100 років тому український учений визначив основні завдання, які мали вирішувати вітчизняне садівництво: «Завданням вітчизняного плодівництва має стати турбота про популяризацію плодів і виробництво достатньої кількості садовини, і за цінами, доступними для широких верств населення» [13, с. 5].

Після звільнення з заслання Левко Платонович вивів українське садівництво не тільки за межі аматорства, а й за межі України і Російської імперії. З розсадників славного роду Симиренків у Млієві на Київщині майже впродовж двох століть розходився посадковий матеріал високоякісних культур по садах України, Криму, Поволжя, Передкавказзя та інших районів колишньої Росії [12, с. 13]. Сьогодні сорти Інституту відомі далеко за межами України, їх вирощують у багатьох країнах Європи та Америки.

Невтомний дослідник працював над вивченням понад 3000 сортів, форм та видів різноманітних плодових, ягідних і декоративних рослин. Працюючи над вивченням та виплеканням своїх власних місцевих ґатунків дерев і інших рослин, Л.П. Симиренко докладно вивчав, зокрема садівництво Криму, як своєрідне і важливе джерело нових ґатунків, цю самотню природну лабораторію, де від віків культивувалися різні плодоягідні культури. Внесок Л.П. Симиренка в розвиток плодівництва в Криму – неоціненний [5, с. 151].

Результатом понад 25-річного вивчення вченим плодівництва Криму стали десятки важливих наукових статей і монографічних праць, серед них – «Досвід і дослідження кримського промислового плодівництва» і «Матеріали до вивчення кримського промислового плодівництва» [10], які послужили основою для підготовки й написання фундаментальної наукової праці – «Кримське промислове плодівництво» [15]. В ній учений висвітлює такі важливі питання, як густина насаджень, добір сортів і порід, догляд за деревами і ґрунтом, водний режим, методи консервування і збереження, упаковка та транспортування плодів тощо. Це була перша праця в тодішній Росії (1912 р.), що почала трактувати і просувати досі

аматорське садівництво на шлях промислового підприємництва.

Відомий учений садовод, академік В.В. Пашкевич писав з цього приводу: «Велике, необмежене, безкінечне спасибі Вам, дорогий Лев Платонович, за Книгу, рівної якій не було досі, здається, ніде, не те, що у нас... Російське плідівництво може пишатись таким виданням, як «Кримське промислове плідівництво», яке не має рівних собі навіть серед закордонних видань. Успіх книги безперечний. Без усяких банальних побажань, але я щиро буду радий, коли всі російські плодоводи, практики й теоретики зроблять Вашу книгу у себе настільною» [8, с. 32; 22, с. 11].

Праця Л.П. Смиренка «Кримське промислове плідівництво» була нагороджена золотою медаллю Сімферопольського відділу Імператорського Російського товариства плідівництва. Ця книга мала вирішальне значення для розвитку промислового садівництва не лише в Криму, а й різних районах Росії [21, с. 8].

Проте доля 2-го тому книги «Кримське промислове плідівництво» [16], яку вченому так і не судилося побачити надрукованою за життя, виявилася трагічною: рукописи, на жаль, були загублені. І лише завдяки багаторічним спільним зусиллям ентузіастів, небайдужих людей цю працю вдалося віднайти і відродити. Ініціатором її відродження й видання у 2008 році [11] (перевидання також 1-го тому) став відомий учений у галузі плідівництва, імунітету й захисту рослин, агроєкології й історії науки, провідний смиренкознавець України – академік Петро Васильович Вольвач, який присвятив йому 46 років свого життя, як і майбутнім провідникам новітніх знань у галузі садівництва в Україні. За його високою оцінкою: «Кримське промислове плідівництво» – Книга, яка була й залишається неперевершеною поемою про сад, еталоном наукового дослідження, своєрідною енциклопедією і об'єктивною історією Кримського садівництва...Ця праця не втратила свого значення і для сучасного промислового плідівництва, що переконливо свідчить про геніальність її автора...Сподіваємося, що і вона також сприятиме відродженню та розвитку промислового садівництва як важливої галузі економіки Криму та всієї України» [19, с. 6, 45].

У новому виданні книги зібрані також зразки нелегкого багаторічного листування П.В. Вольвача, автора комісії з видання праці Л.П. Смиренка до різних інстанцій з проханням її видання. Дослідника хвилюють проблеми увічнення пам'яті і книги, і її автора. Книга багата оригінальним ілюстративним матеріалом сортів плодово-ягідних культур, описаних Л.П. Смиренком. Особливої уваги заслуговує розділ «Від укладача і наукового редактора» – своєрідний місток від минулого до наших днів. Це 23 публікації статей сучасних вчених-плідівників про Л.П. Смиренка, його наукові праці про нові сорти плодово-ягідних культур Криму, їх селекції й перспективах розвитку.

Безсумнівну зацікавленість викликають також світлини з сімейного архіву династії Смиренків, їх родовід з 1750 по 1979 рр., титульні сторінки його рукописів, видань, фрагменти листування з відомими ученими-садоводами, поетами, письменниками, його сучасниками. Особливу зацікавленість у бібліотекознавців викликають, зокрема, дві фотографії: список літератури, укладений Л.П. Смиренком, з бібліотеки «Таврика», та будинок Таврійської земської управи у м. Сімферополі, де розташовувалася бібліотека «Таврика», якою вчений користувався при підготовці своїх наукових праць [16]. Тобто значення відродженої й виданої у 2008 р. праці Л.П. Смиренка – важко переоцінити.

Гідним продовжувачем справи видатного вченого, не зважаючи на переслідування, став його син Володимир Левкович (1889 – 1938 рр.), якому 18 грудня 2011 р. виповнилося 120 р. від дня народження. Його донька Тетяна Володимирівна – магістр з політології, перекладач-міжнародник, викладач багатьох мов, яка живе за кордоном, пізніше пригадувала: «Мого батька арештували 7 січня 1933 року. Всю ніч чинили трус у домі і палили в каміні наш родинний архів. Горіли козацькі грамоти, листування, малюнки Шевченка і грамоти про премії з виставок, присуджені Левку Платоновичу за матеріали з Мліївського розсадника. Тата забрали о 2-ій годині, а о 4-ій сказали звільнити дім. Трамваї ще не ходили, і ми вирушили з Китаєва пішки до бабуні на Львівську: мама, я і мій 16-місячний брат Олесь та його няня» [18, с. 19]. Таким чином, основний архів родини Смиренків згорів у вогні більшовицької інквізиції. Але й цього

виявилось замало. Ґрунтовну «зачистку» симиренківських матеріалів енкаведисти провели по всіх родичах і знайомих. Тож упродовж 1933–1938 рр. було заарештовано і знищено чимало родичів, близьких друзів і симиренківських знайомих [19, с. 25].

Володимир Левкович втілює у реальну дійсність ідеї діда і батька. Проте тривалий час його ім'я замовчувалося, досі не видаються наукові праці, хоча його внесок у садівництво не поступається науковому доробку батька і завершує спільне починання всієї родини. На превеликий жаль, у фондах сільськогосподарських бібліотек України до цього часу відсутні наукові, навчальні видання українського вченого професора В.Л. Симиренка, які з часом не втратили свою актуальність, і який за своє коротке життя встиг виконати колосальну працю у галузі перебудови й організації українського садівництва. Незаслужено забутий видатний український учений залишив нащадкам багату наукову спадщину. Серед його творів низка класичних підручників («Садовий розсадник» – 324 с.; «Плодові асортименти України» – 355 с.; «Сортові маточні фонди плодових дерев на Україні», «Плодові асортименти масового поширення на Україні», «Завдання та організаційні форми помологічної роботи на Україні») і понад 30 статей у відомих на той час союзних і республіканських журналах [3, с. 28].

Бажано, щоб на державному рівні було проявлено більше турботи щодо забезпечення працями Симиренків вітчизняні бібліотеки аграрних ВНЗ (їх всього – 135) та бібліотеки науково-дослідних установ НААН України (їх – 122) [1, с. 3], оскільки, на жаль, навіть у науковій бібліотеці головного аграрного ВНЗ – в Національному університеті біоресурсів і природокористування України (колишня Українська сільськогосподарська академія) є лише одна праця всевітньо відомого українського вченого-помолога і садознавця Л.П. Симиренка та дві праці сина – продовжувача його справи.

Вершиною наукової спадщини професора В.Л. Симиренка є його остання монументальна праця «Часткове сортознавство плодових рослин» (918с.) [17], яка була задумана і виконана як синтетична праця, завершуючи багатовіковий досвід роду Симиренків і українського садівництва [8, с. 56]. Однак, на жаль, і вона загубилася в Україні у зв'язку з його першим ув'язненням і засудженням до розстрілу (7 січня 1933 р.), хоча у листопаді 1932 р. була здана до друку у видавництво «Радянський селянин». У ній подано детальний опис сортів плодових культур, що мають виробниче значення в Україні, аналіз сортового складу та шляхи його поліпшення, стандартизація асортиментів, часткове сортознавство яблунь [Том I], груш, слив, вишень, черешень, жерделя (абрикос – Авт.), бросквини (персиків – Авт.) [Том II], а також подано перелік стандартних та рекомендованих сортів українських і північноамериканських сортів, що заслуговують на вивчення в Україні.

Завдяки доктору, професору Івану Розгону, автору зазначеної монографії [12], який у свій час співпрацював з професором В.Л. Симиренком в Україні, стало відомо, що її рукопис зберігся в архівах його родини в Канаді [8, с. 14, 56]. І, на щастя, лише в 1995 р., через 63 роки по тому, в Україні ця праця побачила світ завдяки Українській Академії Аграрних Наук та її тогочасному президенту академіку О.О. Созінову, а також Інституту садівництва УААН, його директору М.В. Андрієнку – ініціатору, який сприяв у справі її видання, та багатьом друзям і шанувальникам родини Симиренків.

Професор Іван Розгін вмістив, як додаток до свого видання, «Частковий список друкованих праць Володимира Симиренка» (всього – 30 назв) та «Бібліографію» (24 джерела) [12, с. 72–76].

Вагомий внесок у відродження пам'яті про свого батька Володимира Левковича, як і діда Левка Платоновича, зробила донька вченого Тетяна Симиренко, яка залишила на цій книзі напис: «Складаємо це видання вінком любові і пошани, безкорисливої приязні і українського гуманізму на невідому могилу незабутнього батька, товариша і учителя, великого вченого і громадянина Володимира Л. Симиренка» [17, с. 5].

Порівняно недавно з'явилося в «Енциклопедії українознавства» ім'я Василя Федоровича Симиренка (1835–1915 рр.) (сина одного з перших в Україні промисловців-цукрозаводчиків – Федора Степановича Симиренка (1791–1867 рр.), відомого в свій час інженера-конструктора в галузі цукроваріння і мецената української культури, молодшого брата Платона Федоровича

Симиренко. В історію України він увійшов як «найвидатніший, найщиріший українець з-поміж так званих «буржуїв», який захоплювався українською справою не тільки до глибини своєї щирої душі, а й до глибини своєї кишені» [23, с. 369].

За свідченням його сучасників, Василь Федорович у 1873 р. викупив на заощаджені гроші занедбану руїну невеликої цукроварні у Сидорівці біля Корсуня і виїхав із Млієва. Тільки завдяки ґрунтовному розумінню справи, невсипущій працьовитості і його блискучому організаційному хисту напівзруйнований завод став прибутковим підприємством і невдовзі збагатив його. Василь Федорович перетворив цю цукроварню у своєрідну лабораторію і виявив себе геніальним теоретиком і практиком, винахідником, новатором і раціоналізатором [3, с. 16].

Підкреслюють також м'яку та лагідну вдачу, глибоку моральну і духовну культуру, а надто його стриманість і скромність, широку освіту з виробленим літературним смаком та володіння іноземними мовами. Василь Федорович випишував силу технічної і художньої літератури з цілої Європи, так що по його пошту доводилося їздити хурою, тоді як сусідні поміщики по свою посилали вершників. В родині та зі службовцями він спілкувався виключно українською мовою, в разі необхідності – французькою, а на дозвіллі разом з дружиною Софією Іванівною співали українських народних пісень під її акомпанемент.

Василь Федорович утримував у Сидорівці українську театральну групу, яка відіграла помітну роль в історії українського театру. Ледь вибравшись з найтяжчих боргів, він заявив, що передаватиме щороку десятину своїх прибутків на українські справи. До кінця свого життя щедрий український меценат не тільки свято дотримувався цієї обіцянки, а незлічимо перевищив її. Гарячий патріотизм і відданість українській справі складали зміст кожного вчинку і почину Василя Федоровича. Коли ці почуття переливалися через вінця, перемагаючи його природну стриманість, вияв їх набував вражаючої сили. А робив він дуже багато [3, с. 18].

В ті часи важкого тиску на українську мову і культуру мало яке українське видання на Наддніпрянщині виходило без допомоги Василя Федоровича, який усвідомлював непересічне значення преси, особливо наукової, історичної та етнографічної. Він довгі роки підтримував газети «Рада», «Громадська Думка» і «Літературно-науковий вісник» та допомагав видавати за кордоном «Україніше Рундшау» і «Рутеніше Рев'ю» для ознайомлення європейців з Україною [3, с. 18, 19; 20, с. 9].

За підрахунками нижче згаданого члена комітету В.П. Науменка, на саму тільки «Киевскую Старину» та її продовження – «Україну» Василь Федорович видав понад 35000 крб. Його коштом або за його допомогою вийшла низка книжок і декілька видань «Кобзаря». Він допомагав також окремим письменникам, як наприклад, М. Коцюбинському й І. Л. Шрагові; за його допомогою вели дослідження і видавали свої праці О.Ф. Кістяківський і П.П. Чубинський, на його щорічну допомогу в 600 крб. П.П. Ніщинський переклав «Іліаду», видану у Львові. Василь Федорович допомагав Драгоманову в еміграції в Швейцарії і дав йому кошти на друкарню. Подарував 100000 крб. золотом на будинок для Товариства ім. Т.Г. Шевченка у Львові. Впродовж багатьох років надавав матеріальну допомогу українському гуртку в Київській семінарії, що дозволило студентам утримувати бібліотеку і конспіративну квартиру, поширювати українську книжку серед селян і організувати з'їзди колишніх студентів семінарії тощо.

В.Ф. Симиренко допомагав громадському зібранню «Родина», «Товариству допомоги культурі і науці» і «Науковому товариству» в Києві [3, с. 19]. Впродовж сорока років, до останніх днів свого життя, щедрий, залюблений в Україну меценат не залишав без підтримки українську справу. Він умів чесно заробляти гроші для України, бо, як він підкреслював, «кожен повинен робити те, що найкраще вміє» [9, с. 10].

Василь Федорович Симиренко пішов з життя 1-го грудня 1915 року і був похований на Аскольдовій могилі. Він заповів усе своє майно, що оцінювалося до 10 мільйонів карбованців, на потреби української культури і призначив опікуном цього фонду комітет.

З'ясувалося, що до складу цього комітету входили відомі українські діячі науки і культури: В.Б. Антонович, М.О. Комар, М.В. Лисенко, В.П. Науменко, Л.П. Симиренко, Л.А. Смоленський і І.Л. Шраг. Пізніше, по смерті Л.А. Смоленського і М.О. Комара, до комітету

було залучено М.С. Грушевського, В.М. Леонтовича, П.Я. Стебницького і Є. Х. Чекаленка.

Світ ніколи не побачить повний перелік добродійств Василя Федоровича, бо, як його описує Є. Чекаленко, він був надто скромною людиною і не переносив подяк, хвали, слави і розголосу. Він ніяковів від них, і не йняв їм віри. Василь Федорович допомагав по змозі анонімно, задовольняючись виконанням того, що він вважав своїм обов'язком перед Батьківщиною.

Меценатство, за визначенням Ю. Ковтуна, автора «Сузір'я Симиренків» [4, с. 6] є «однією з граней багатогранного діаманту національної ідеї – безкорисливе сприяння, духовна підтримка та матеріальна допомога тому, що не є матеріальним, прибутковим, тому, що, сьогодні можливо малозначуще, але завтра буде суттєвим у формуванні душі нації, забезпечуючи прогрес у матеріальній і духовній сферах». Давати так, щоб ліва рука не знала, що робить права, взагалі було родинною традицією Симиренків.

Меценатство великої української династії Симиренків є яскравим прикладом для сучасних українських мільярдерів. Майже всі Симиренки були обдарованими людьми, творчими садівничими як у прямому, так і в переносному значенні, тому що весь цей рід пронизувала велика ідея – створення квітучої держави Україна.

Досі мало що відомо про життєвий і творчий шлях Олексія Володимировича Симиренка (1931–1979 рр.), професора соціології, який народився в Києві, а змушений був як син «ворога народу» жити і працювати в Америці. За океаном він став відомим ученим, викладав соціологію в Невадському, Каліфорнійському і Пенсільванському університетах. Залишив двох доньок Таню і Лізу [20, с. 14]. На жаль, відчахнута гілка могутнього родоводного дерева Симиренків упродовж кількох десятиліть була змушена і продовжує жити за кордоном.

На небосхилі історії України назавжди залишиться яскраве сузір'я династії Симиренків з іменами зірок першої величини серед промисловців, громадських діячів, учених та визначних меценатів української культури – патріотів квітучої української землі. Багато в чому завдяки їм українство збереглося й утвердилося як нація.

Історична пам'ять – одне з великих досягнень людства, необхідне для розуміння сьогодення, для бачення перспективи. Тому так важливо пам'ятати світових і українських першовідкривачів садівничої культури, осягнення їхніх здобутків. Постановою Верховної Ради України №3067 ІІІ від 7 лютого 2002 року та Розпорядженням Кабінету міністрів України №21 від 1 червня 2002 року передбачено вшанування пам'яті видатних українських учених-садівників – Л.П. Симиренка та В.Л. Симиренка.

Віритися, що в недалекому майбутньому з'являться фундаментальні монографії, які повідають нинішнім поколінням про кращих синів України, про їх внесок у розбудову України. Обов'язок вдячних нащадків – віддати належне славним синам української землі – Симиренкам за все, що вони зробили для Вітчизни.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН. – К.: 2011. – Вип. 1. – С. 3.
2. Вергунов В.А. Симиренко Левко Платонович (1855-1920) / В.А. Вергунов // Видатні постаті України: біографічний довідник / Г.В.Щокін, М.Ф. Головатий, В.А. Гайченко та ін. – 2-ге вид. доп. – К.: МАУП, 2007. – С.1125-1128.
3. Від укладачів // Симиренко В.Л. Часткове сортознавство плодових рослин: У 2-х т. Том І. Яблуня. – К.: Аграрна наука, 1995. – С. 13, 16, 18, 19, 21, 24, 28.
4. Живімо і творімо за прикладом славетної династії Симиренків! // Ковтун Ю. Сузір'я Симиренків / Юрій Ковтун. – К.: Вид-во Україна, 2009. – С. 6-7.
5. Жук П. Ренет Симиренка / П. Жук. – Вітчизна. – 1958. – Ч. 10. – С. 151.
6. Зоряний пролог // Ковтун Ю. Сузір'я Симиренків / Ю. Ковтун. – К.: Вид-во Україна, 2009. – С. 9.
7. Історична довідка архіву Мліївського Інституту помології ім. Л.П. Симиренка НААН України. – Мліїв, 2011. – С. 1-2.

8. Літопис роду Симиренків // Розгін І. Володимир Л. Симиренко: Короткий нарис життя та наукової й громадської діяльності / Іван Розгін. – Вінніпег (Канада), 1959-1960. – С.14, 21, 32, 56.
9. Орач Н. Симиренки / Наталія Орач // Бібліотечний вісник. – 1996. – № 4. – С. 10.
10. Петровская Л. Корифей отечественного плодоводства: К 155-летию со дня рождения Л.П.Симиренко / Л. Петровская // Крымский агротехнологический университет. – 2010. – №2.
11. Презентація книги Л.П. Симиренка «Крымское промышленное плодоводство». Том 2. [Сценарій] // Наукова бібліотека ПФ НУБіПУ «Кримський аграрнотехнологічний університет», 25 лютого 2009 р., актовий зал.
12. Розгін І. Володимир Л. Симиренко: Короткий нарис життя та наукової й громадської діяльності / І. Розгін. – Вінніпег (Канада), 1959-1960. – С. 13; 15, 21,36, 37, 72–76.
13. Симиренко Л.П. К вопросу о промышленном садоводстве. – М., 1888. – С. 5.
14. Симиренко Л.П. Помология. Яблоня, груша, косточковые породы. В 3-х т. – К.: Изд-во Укр. акад. с.-х. наук, 1961–1963.
Т. 1. Яблоня. –1961. –579с.
Т. 2. Груша. – 1962. – 638с.
Т. 3. Косточковые породы, айва, рябина южная, кизил, мушмула, фундуки садовые и лесной лещинный орех. – 1963. – 555 с.
15. Симиренко Л.П. Крымское промышленное плодоводство / Л.П. Симиренко. – М., 1912. – Т.1. – 746 с.
16. Симиренко Л.П. Крымское промышленное плодоводство [Текст] = Кримське промислове плодівництво. Т. 2 / Л.П. Симиренко / Упорядник П.В. Вольвач. – Сімферополь: Таврія, 2008. – 608 с.; С. 29.
17. Симиренко В.Л. Часткове сортознавство плодів рослин. У 2-х т. / В.Л. Симиренко. – К.: Аграрна наука, 1995.
Т.1. Яблуня. –1995. – 455с.; С. 5.
Т.2. Груша, слива, вишня та черешня, жерделя, бросквина. – 1996. – 463 с.
18. Симиренко Т.В. Очима пам'яті / Т.В. Симиренко // Родовід, 1995. – №1 (10). – С. 19.
19. Такий болісний і довготривалий шлях повернення // Крымское промышленное плодоводство [Текст] = Кримське промислове плодівництво. Т. 2 / Л.П. Симиренко / Упорядник П.В. Вольвач. – Сімферополь: Таврія, 2008. – 608 с.; С. 6, 23, 25, 45.
20. Теличко В.О. Невідомі сторінки з життя Володимира Львовича Симиренка / В.О. Теличко // Послідовники Л.П. Симиренка – садівництву України: Збірник наукових праць до 140-річчя з дня народження Л.П. Симиренка. – Черкаси, 1995. – С. 9,14.
21. Хоменко І., Ідеї Л.П. Симиренка живуть і працюють на садівництву України / І. Хоменко, Іг.Хоменко // Послідовники Л.П. Симиренка – садівництву України: Збірник наукових праць до 140-річчя з дня народження Л.П. Симиренка. – Черкаси, 1995. – С. 8.
22. Хоменко І., Л.П. Симиренко і українське садівництво / І. Хоменко, Іг.Хоменко // Л.П. Симиренко і садівництво України: Збірник наукових праць до 150-річчя від дня народження Л.П. Симиренка. – Мліїв-Умань, 2004. – С. 11,12.
23. Чекаленко Є. Спогади / Є.Чекаленко. – Нью-Йорк: 1955. – С. 369.
24. Щиголь Г.С. Формування та використання фондів бібліотек науково-дослідних інститутів НААН України / Г.С. Щиголь // Бюлетень Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН. – К.: 2011. – Вип. 1. – С. 163, 166.

Лазоренко Ю. Симиренки – известные украинские ученые помологи-садоводы, промышленники, меценаты.

Статья посвящена светлой памяти украинских ученых помологов-садоводов, промышленников, известных меценатов-созидателей Украины – семейству славных Симиренков, их трагической судьбе, возрождению имен и научного наследия.

Ключевые слова: Симиренки, украинские ученые, научное наследие, садоводство,

плодоводство, меценатство.

Lazorenko J. Symyrenko - outstanding Ukrainian scientists pomologers-garden connoisseurs, industrialists, philanthropists.

Article is devoted to the bright memory of Ukrainian scientists pomologers-garden connoisseurs, industrialists, outstanding philanthropists - builders of Ukraine - unforgettable family Symyrenko and their tragic fate, the revival of names and scientific heritage.

Keywords: *Symyrenko, ukrainian scientists, scientific heritage, gardening, horticulture, metsenatsvo.*

Одержано 20.10.2012